

Tenzin Chogyal, un valen

Manuel Lucas, batejat entre budistes com a Tenzin Chogyal, viu des del 1987 en la ciutat índia de Dharamsala, refugi de tibetans exiliats. Dedicat en cos i ànima al budisme, el dalai lama li ha concedit el nom de "protector de la seua paraula" per la tasca de traductor de textos.

Són les sis del matí al poblet McLeod Ganj, del districte Kangra, una petit nucli asiàtic que s'ha convertit en una barriada de la ciutat índia de Dharamsala. Com cada dia, Tenzin Chogyal inicia les seues pràctiques matinals: meditació, oracions, mantra –repetició de lletanies budistes–. A les set, el te i la mantega, el pa i la llet, passos intermedis abans de començar la tasca diària de traducció. Aquí és on Tenzin Chogyal –protector del *dharma*, la doctrina

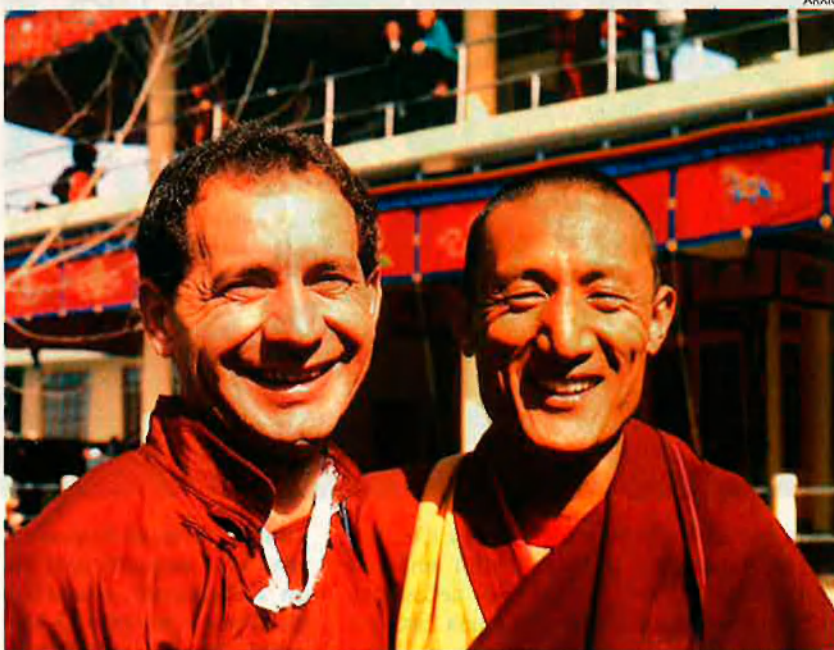

ia a la cort del dalai lama

budista—, nom amb el qual ha estat batejat en la seua iniciació al budisme, treballa i porta endavant el seu estudi sobre la llengua tibetana, encara que en realitat es diu Manuel Lucas Bono i va nàixer a la població valenciana de Catadau (Ribera Alta).

Fa quasi quinze anys que inicià un viatge pel nord de l'Índia i el Nepal. En aquests països va prendre contacte amb la filosofia budista i amb el poble tibetà, amb els quals ben aviat s'identificà. Els tibetans budistes viuen,

EDUARD TORRES

Des que als anys 60 el Govern de l'Índia va oferir aquest lloc de refugi, milers i milers de tibetans, fugint de la persecució de la Xina, s'han assentat a la vall del Kangra, a la regió nord de Himachal Praddesh. Fa quasi quinze anys que Manuel Lucas inicià un viatge pel nord de l'Índia i el Nepal. En aquests països va prendre contacte amb la filosofia budista i amb el poble tibetà, amb els quals ben aviat s'identificà.

d'ençà de la seua expulsió a final dels anys 50, disseminats per països fronterers amb la Xina: Sikkim, Bhutan, Nepal i l'Índia. Des del 1982 Lucas Bono visitava cada any diverses zones de l'Àsia, sempre de turista. Però, cinc anys més tard, al 1987, va decidir de convertir-se al budisme i fixà a Dharamsala la residència.

Allà viu la representació política i espiritual de tota una nació a l'exili, la tibetana. Des que als anys 60 el Govern de l'Índia els va oferir aquest lloc de refugi, milers i milers de tibetans, fugint de la persecució de la Xina, s'han assentat a la vall del Kangra, a la regió nord de Himachal Praddesh. "No puc recordar en quin moment precís vaig prendre aquesta decisió. Forma part d'un procés que, a poc a poc, anava quallant en mi. Jo sabia que aquest era el meu destí, crec en el budisme i en la reencarnació; aquí em sentia com al meu poble, com a casa, i cada volta se'm feia més dur de tornar. Eren uns altres costums, una altra llengua i una forma de vida i de valoració de la vida molt diferents d'aquelles a què som acostumats, però curiosament no em sentia un estrany", explica Manuel Lucas.

La necessitat de renovar el visat de permanència a l'Índia va obligar-lo a tornar a Europa, durant almenys trenta dies, cada sis mesos. Aquest temps, l'aprofitava —i encara avui ho fa, quan ve— per collir taronja al seu poble. "Amb un parell de mesos collint puc arreplegar unes dues-centes mil pessetes, una

EDUARD TORRES

xifra que a l'Índia representa el sou d'un home de tot un any. Allí pots subsistir amb vint mil pessetes al mes. Tampoc les necessitats no són les mateixes; pensa que una casa val 50 dòlars mensuals. A Dharamsala no hi ha grans magatzems ni centres comercials; hi ha botigues de roba i de queviures bàsics. Ara, que no hi tinguem luxes no vol dir que s'hi passe fam".

Manuel Lucas treballa ara en un ambiciós projecte: traduir al castellà tota la història del poble tibetà: "M'he centrat a estudiar la llengua tibetana i ja he fet diverses traduccions de textos tibetans que he publicat, sobretot, per a Sud-amèrica. Ara espere que em publiquen la traducció d'un clàssic de la literatura tibetana, *Els guerrers del Tibet*, la llegenda d'un guerrer, de nom Ando, provinent d'una regió que es diu Kham, ara sota ocupació xinesa".

Triar Dharamsala com a lloc de residència no va ser un fet casual, car hi viu la comunitat tibetana més nombrosa de l'exili, inclòs el seu cap polític i espiritual, Tenzin Gyatso, l'actual dalai lama. També a Dharamsala acudeixen els estudiants tibetans de les altres comunitats de més al nord de l'Índia i del Nepal a cursar estudis superiors de la seua pròpia llengua. Aquí és on hi ha la biblioteca més voluminosa i documentada del món sobre el budisme. "Un parell de voltes l'any hi vénen turistes i alguns estudiants europeus de pas. La resta del temps, som pocs els occidentals que hi convivim. A McLead Ganj, ara hi ha una metgessa catalana, la Núria, que estudia la medicina natural que practiquen els tibetans, i jo. També hi ha anglesos, francesos, algun nord-americà, un italià i fins i tot dos croats".

Tenzin Chogyal fa quatre anys que va participar en un 'kalachakra', ritual budista per a iniciats en la religió, que fa uns dies va celebrar el dalai lama mateix a Barcelona. El budisme ha internacionalitzat l'opressió del Tibet a mans de la Xina.

Lucas s'ha fet ciutadà tibetà, però no ha perdut el passaport espanyol, perquè és l'única possibilitat que té de viatjar pel Tibet ocupat, de turista. "M'ha afectat molt la situació dels tibetans, ocupats i expulsats de la pròpia terra. A voltes faig viatges a Lhasa, la capital del Tibet, i porte missatges per a gent que no en pot eixir. Hi continuen les tortures, la repressió; hi ha una resistència violenta contra el Govern xinès. Contra allò que la gent pensa, el budisme sí que és pacífic, però la gent ja no pot més. Fraccions del *Tibetan Youth Congress* fan una lluita armada amb grups de l'interior del Tibet, i posen bombes casolanes a institucions xineses cada dia".

Tenzin Chogyal acudeix cada dia al *Penso-kang*, un magatzem on hi ha tots els escàpols de la Xina, i on fa classes d'anglès als qui acaben d'arribar. "Anar a correus, comprar i entrar al temple de Shukglang Kang a la tardor, són tasques que alterne amb la traducció. Ha estat per la meua feina de traduir textos que el dalai mateix m'ha concedit el nom de 'protector de la seua paraula'. Són molt importants en la vida de la comunitat tibetana els col·loquis i els intercanvis d'opinions". També rep classes de filosofia amb el lama Tensing, però va ser el lama Kirhy Rimpoche qui li va fer de guia espiritual en el seu baptisme budista. "Et donen un nom tibetà i et tallen un tros de trossa. Després acceptes alguns dels cinc compromisos bàsics de la religió i t'hi aculls. Jo vaig acceptar el compromís de no matar, no mentir ni robar. Per descomptat, l'obligació de complir-ho és de cadascú".

La principal preocupació dels tibetans que viuen al Dharamsala és d'aconseguir un visat per tornar al Tibet ocupat per la Xina. "Em sent un privilegiat perquè en la meua condició he pogut anar dues voltes a Lhasa. Aquí hi ha gent que no coneix la seua terra ni la família de l'altre costat. Lhasa, Gyantse, Tingri, Drepung, Cheydo... són noms dits amb devoció, confiant que el futur siga propici a un Tibet lliure".

Manuel Lucas manté contactes amb comunitats budistes del País Valencià. "A Novelda n'hi ha una de molt important, que té una editorial pròpia de textos tibetans. També n'hi ha a Monòver, a Eivissa, al Principat... No debades el primer 'sacerdot' budista de tot l'estat espanyol fou un alcoià, Cecili Llorca, al 1979".

Tenzin Chogyal fa quatre anys que va participar en un *kalachakra*, ritual budista per a iniciats en la religió, que fa uns dies va celebrar el dalai lama mateix a Barcelona. Aquest valencià de Catadau, ara resident al cor del poble tibetà, també hi era, en aquest acte, i aquí vam tenir l'oportunitat de parlar-hi.

Eduard Torres